

УДК 343.2/.7

Ярослав Олександрович ЛАНТИНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права

та кримінології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1858-6842>

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНА «КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» У СИСТЕМІ УЯВЛЕНЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Ця доповідь презентує частину дослідження, яке поступово надається до наукових публікацій [1]. Зокрема там йдеться про те, що у процесі пізнання явищ спочатку відбувається звернення до його очевидних властивостей (постійних та тимчасових, обов'язкових та факультативних, окремих аспектів, доступних для безпосереднього сприйняття органами почуттів), а потім має відбутися перехід до неочевидних, зокрема формулюється гіпотеза про віднесення до певних множин, таких як класи, роди, види, у тому числі у генетичних та споживчих (функціональних) відношеннях.

Відносно словосполучення "кримінальна відповідальність" першим етапом такого переходу є констатація належності досліджуваного явища до множин "мовні явища" та, зокрема, "явища професійної лексики", а ще точніше – "правова термінологія". Можна вважати очевидним, що саме явище, що позначається словосполученням "кримінальна відповідальність", є явищем не природним, а соціальним, а відтак не має власної генези, проте виробляється та використовуються акторами (особистостями) для використання у певній діяльності. Отже, якщо встановити ким, коли, в який спосіб та навіщо використовується означене словосполучення, то можна охарактеризувати і його сутність.

Не потребує додаткової аргументації те, що словосполучення "кримінальна відповідальність" має переважну частку актів використання у документах, що належать до правових актів – нормативних (у першу чергу, спеціальних – КК, КПК, потім загальних – Конституція України, інші Закони України та підзаконні нормативно-

правові акти) та індивідуальних (виroyках, постановах, інших рішеннях), у зверненнях громадян із відповідних питань, і лише потім йдуть публіцистичні публікації тощо.

Наведене демонструє, що словосполучення "кримінальна відповідальність", як і всі інші сучасні вітчизняні правові терміни, призначене для використання в національному демократичному електоральному самоуправлінні, а саме – у здійсненні правової регуляції. Інакше кажучи, "кримінальна відповідальність", як правовий термін, є мовним засобом для формування приписів і пояснень певного змісту. Остання теза породжує питання: який власне зміст міститься в терміні "кримінальна відповідальність", і який зміст слід надати, щоб ефективно передати його поза "інформаційний шум"?

Як відомо, в словосполучення "кримінальна відповідальність" вкладають хоча й взаємодоповнюючі, але різні сенси. Цей факт у парадигмі функціональної теорії означає належність предмету дослідження до класу "контейнерів", тобто, це явища (в даному випадку – мовні) які використовують як вмістилище для інших, самостійних явищ. І дійсно, у різних авторів наповнення цього "контейнеру" відбувається різними комплектами самостійних явищ, які, однак, не ототожнюються з самою "кримінальною відповідальністю" – "покарання", "судимість", "підстави кримінальної відповідальності", "засоби кримінальної відповідальності", "форми кримінальної відповідальності", "репресія", "захід безпеки", "кара", "страждання", "страта", "каліцтво", "запобігання", "виправлення", "протидія" тощо.

Цікавим є те, що розбіжності в авторських поясненнях про "кримінальну відповідальність" не впливають на тлумачення положень, закріплених у тексті Кримінального кодексу України. Це знову підкреслює "контейнерний", збірний характер терміну "кримінальна відповідальність". Таким чином з'являється можливість зберігаючи форму – змінювати зміст законодавчих приписів.

Отже, "кримінальна відповідальність" – це правовий термін збірного ("контейнерного") типу. Існує можливість змінювати зміст цього терміну, залишаючи текст незмінним.

Список бібліографічних посилань

1. Лантінов Я.О., Лютвієва Я.П. Термін "кримінальна відповідальність" у кримінально правовій політиці протидії злочинності: мовний та функціональний аспекти. Форум права, 2024. 78(1), 40-48 с.